

Vse spise, v oceno poslane knjige itd. je pošiljati na uredništvo — naročnino, reklamacije in vse administrativne stvari pa na upravništvo v Ljubljani, Učiteljska tiskarna, Frančiškanska ul. 6/1. Vse pošiljatve je pošiljati franko. Reklamacije so proste poštnine. Rokopisov ne vračamo. Telefon uredn. 312.

UČITELJSKI TOVARIS

Glasilo Udruženja Jugosl. Učiteljstva - Poverjeništvo Ljubljana

Izhaja vsak četrtek. Naročnina znaša za neorganizirane 40 Din, za inozem. 60 Din. Posamezna šte. 1 Din. Članstvo „Pov. UJU — Ljubljana“ ima s članarino že plačano naročnino za list. Za oglase in reklamne notice vseh vrst je plačati po 2 Din od petih vrst. Inzeratni davek posebej. Pošt. ček. ur. 11.197.

Italijanska kulturna barbarstva nad jugoslovenskim narodom.

Dvignimo svoj glas!

Ljubljana, 6. oktobra.

Na kongresu UJU v Ljubljani je bilo iznešeno dejstvo, da ima Italija poleg vseh kulturnih pravic v Zadru tudi na južnem našem ozemlju za svoje narodne manjšine koncesije, ki tolčejo v obraz še tako globoki lojalnosti. Naša vlada je otvorila v Dalmaciji za naše državljane italijanske narodnosti italijanske šole in je dovolila, da smejo poučevati na njih učitelji iz Rima — italijanski državljani — in da se smejo v teh šolah uporabljati italijanske učne knjige, ki so odobrene edino od italijanske naučne uprave.

Celokupno jugoslovensko učiteljstvo se je čudilo tej velikodušni popustljivosti in se je zgražalo nad dejstvom.

Danes zahtevajo podobne koncesije naši sodržavljani — Nemci — ki hočejo prekoračnega števila nemških šol na našem ozemlju za svoje narodne manjšine, in ki hočejo vzeti nekako posestno stanje na učna mesta na teh nemških šolah.

Ob takih koncesijah in razmerah pri nas, pa prihajajo iz onstran meja naše države vesti o kulturnem kanibalstvu, o katerem poročamo na drugem mestu, in ki ga prednašamo pred forum jugoslovenskega učiteljstva, da se potom našega stanovskega tiska razširi po vsej državi, in da povzdigne tudi naše učiteljstvo potom svojih organizacij glas za kulturne pravice nad pol milijona našega naroda onstran nasilnih meja.

Italija, ne samo da ne da naši nad pol milijoni narodni manjšini odgovarjajoče nacionalne vzgoje v šolah, ropa danes celo potom šole ta del našega na-

roda pouka v lastnem narodnem učnem jeziku, kar bje historično priznanemu prvemu pedagoškemu načelu materinskega pouka kruto v obraz.

V času, ko je svetovna vojna razbila okove, ki so oklepali slovanske narode, da niso mogli samostojno razvijati svojega kulturnega, gospodarskega in političnega življenja, napravljala Italija nad živim delom jugoslovenskega naroda — ki ji je nasilno pripadel — zločin, ki bo klical še v pozni bodočnosti vsem našim rodovom po osveto.

In naši Nemci! Nič boljši niso, kljub temu, da se je za njih kulturna nasilja nad slovanskimi narodi v preteklosti zgodovina že kruto maščevala.

V istem trenotku, ko zahtevajo za svoje narodne manjšine, na našem ozemlju pretiranih pravic, ne dajo našim narodnim rojakom, manjšinam na Korškem niti najprimitivnejših pravic osnovnega šolstva, ki jim je zajamčeno z mednarodnimi pogodbami.

Spričo nastalih razmer je prva naša dolžnost, da potom svojega stanovskega tiska povzdignemo v vsej državi svoj glas in opozorimo čim širšo našo javnost in mase na kulturna nasilja nad našimi narodnimi rojaki in druga je naša dolžnost, da z delom med maso podpremo naša obrambna društva Jugoslovensko Matico, Ciril Metodovo Družbo in Gosposvetski zvon, da ohranimo vsaj v javnem življenju naš življenj in jezik onstran meja — dokler zgodovina ne doprineše svoje osvete. —k.

Barbarstvo Italije nad Jugosloveni.

Tretjina slovenskih učiteljev v Julijski Krajini na cesti. — Italija je zatvorila vse slovenske prve razrede osnovnih šol.

Iz Primorja prihaja mučeniški klic pod italijanskim gospodstvom preostalega pol milijona jugoslovenskega naroda. Mussolinijeva vlada je zatvorila v Julijski Krajini vse prve razrede slovenskih osnovnih šol ter uvedla šolsko reformo, katere edini namen je, degradirati na minimum za italijanske provinčne razmere tamkaj sorazmerno jako visoko stanje civilizacije in kulture našega naroda.

Minister Gentili je že delj časa pripravljaval preustrojstvo šolstva. Javnost je bila že zdavnaj poučena, da namerava vlada povišati šolsko obveznost na deželi od osem na deset let, v mestih od 10 na 12 let. Zaznalo se je, da ostane v Pri-

morju šoloobvezna dolžnost na izrečno zahtevo julijskih Italijanov do 14. leta, kakor pod Avstrijo. Veliko kritike je doživela tudi Gentilijeva reforma učiteljstva s sedmimi letniki, v prvi letnik pa bodo imeli pravico vstopiti desetletni otroci. Napovedovala se je i reforma srednjih in visokih šol s pristavkom, da je njeno težišče v infiltraciji nacionalizma po vseh učilnicah do najvišje mere. V ta namen naj se uvede državni jezik italijanski na vseh šolah v Italiji. Povsod se mora poučevati italijanščino, kjer pa žive drugorodci, se upelje poleg splošnega urnika »dodatni urnik«, ki ga do danes še nihče ne pozna in čegar namen je, zakriti kulturno sramoto, ki jo uprizarjajo državniki Italije, države, ki se ob vsaki priliki poziva na svojo 2000letno kulturo.

LISTEK.

Vtiski na izletih in pri ogledovanju znamenitosti ob priliki kongresa UJU v Ljubljani.

(Dalje.)

Muzej.

V ponedeljek, 6. avgusta točno ob 9. uri dopoldne smo odšli izpred opernega gledališča v muzej. Ker je bilo število udeležencev preveliko, smo si ogledovali muzej v skupinah. Mogočni so bili vtiski, ki so se našim bratom iz juga brali in zrcalili na njih obrazih. Saj so pa tudi tu videli vso mogočno kulturo, ki si je tekem let priborila pot tudi v naše kraje med naše ljudstvo. Vseposvodi, v vseh oddelkih so kazali tovariši veliko interesa nad razstavljenimi predmeti, ki dičijo sobane prostranega muzeja. Posebno težko so se ločili od zoološkega oddelka, izražajoč velikansko radost in presenečenje, da je sploh možna tako obširna zbirka. Tovarišice pa so občudovale lično dvorano, napolnjeno z narodnimi nošami. Tu so se radovale nad krasnimi izdelki, harmonič-

no ubranimi barvami in okraski, a največ zabave jim je nudila kmetaska sobana.

Vsak oddelek je nudil mnogo zanimivega in poučnega in ure so minevale kot trenutki. Kmalu sta minuli 2 uri in treba je bilo oditi dalje v tobačno tovarno. Vsem udeležencem je bilo jako žal, da morajo naprej, rekoč: »Ostati bi morali tu dolge dneve, da si vse znamenitosti ogledamo!«

Tobačna tovarna.

V oddelkih po 30—40 članov so si naši gostje ogledali to, v naši državi največjo tvornico duhana. Pod strokovnim vodstvom g. delovodij tobačne tovarne, katere nam je blagohotno ponudil gosp. ravnatelj zavoda, smo si ogledovali objekt za objektom. Največ interesnega pač nudijo objekti, kjer se izdelujejo cigarete. Tovariši in tovarišice so imele priliko spoznati vse različne načine izdelave cigaret, od priprave ročnega dela do najfinejših izdelkov s pomočjo strojev. Videli so velikanski napredek, ki ga nudijo moderni stroji tudi v tej stroki. Tu so videli popoln nastanek cigaret od

Gentilijev reformni šolski načrt je ministrski svet že odobril, ministrstvo pa ga je izdalo kot odlok z zakonsko veljavo na podlagi »pieni poteri«, generalnega pooblastila, ki ga je dobil g. Mussolini od parlamenta kmalu po svojem nastopu.

Ko je bil v Italiji prvi šolski dan, so tamošnji Slovenci upali na neštokrat poudarjeno plemenitost in kulturnost italijanskega naroda ter so se zanašali na poštenost in dostojnost njegovih državnih voditeljev. Tem bolj so smeli to pričakovati, ker so Italijani ob okupaciji Primorske izdali velike letake z besedilom: »Slovenci! Pod Italijo boste imeli še več pravic, kakor doslej!«

Grozna vest, kakor glas mrtvaškega zvona, se je pa raznesla ob otvoritvi šol po Trstu in vsej deželi primorski, kjer bivajo Jugosloveni, vest, da je prišla iz Rima odredba, ki zahteva zatvoritev vseh prvih slovenskih razredov po vsej Julijski Krajini.

Posledice tega ukaza so strašne. Manjše vasi, kjer so le enorazrednice, bodo imele že letos edino italijansko šolo. V nekaj letih ne bo več ne duha ne sluha o slovenskem jeziku in ljudskih šolah. Naši otroci ne bodo več znali ne čitati, ne pisati slovensko. Da bi bila Gentilijeva odredba tem bolj efektna, so dobili 1. oktobra v Julijski Krajini plačo le tisti slovenski učitelji, ki so definitivni. Podučitelji, suplenti — in teh je mnogo, med njimi veliko, ki imajo že nad 10 službenih

let — niso dobili plače. Sodi se, da je sedaj tretjina učiteljev v Julijski Krajini na cesti.

Prvi slovenski razred mora zapreti tudi slovenska privatna (preje Ciril-Metodova) šola pri Sv. Jakobu v Trstu in otvoriti mora italijanskega. Tako so prisiljeni Slovenci tudi s svojim lastnim denarjem potujčevati svojo lastno deco. Ali je mogoče pojmiti to grozoto? In zasebno šolo pri Sv. Jakobu v Trstu obiskuje nad 150 slovenskih otrok!

Tako počenjajo plemeniti Italijani z našim narodom v Julijski Krajini! Tako se izkazuje Italija prebivalstvu, kateremu se je prikazala kot odrešnica pravice! Noben drug narod na svetu danes ne bi bil sposoben, da vzame polmilijonemu narodu, svojim lastnim sodržavljanom, najsvetejše, v težkih borbah že zdavnaj priborjene najelementarnejše pravice kulturnega in civiliziranega človeštva, materinske šole. Italija pa hoče novih kartagincev. Italija hoče novih sužnjev.

Kulturna sramota, ki so jo zagrešili sedaj voditelji italijanskega naroda, ne more in ne sme ostati zamolčana. Treba je, da izvedo vsi narodi, kakšni reprezentanti 2000letne kulture so danes v Italiji državni krmilarji.

Od one strani modro - belo - rdečih mejnikov se razlega obupen poziv zatiranega naroda: Kriknite v svet o krivicah, ki se nam godijo! Bijte plat zvona! Spasavajte! (Po »Jutru«).

Kulturni kanibalizem.

»Edinost« od 5. oktobra 1923.

»Per norma delle dirigenze scolastiche si comunica che a datore dal 1. ottobre l'istruzione nella prima classe (sezione) delle scuole elementari dovrà essere esclusivamente in lingua italiana per tutte le materie. L'istruzione nella lingua slovena per i bambini delle dette classi sarà facoltativa.«

Slovenci se pravi to:

»V ravnanje šolskih vodstev se sporoča, da bo moral biti od 1. oktobra dalje pouk vseh predmetov v prvem razredu (oddelku) ljudskih šol izključno italijanski. Pouk slovenskega jezika bo za otroke omenjenih razredov neobvezen.«

Tako se glasi dobesedno uradno besedilo ene izmed onih sramotnih in vsakega kulturnega naroda nedostojnih naredb o poitalijančenju naših ljudskih šol. Čitatelji vedo, da so bili obveščeni o tem ukrepu že včeraj. Ako ga danes ponavljamo, storimo to, ker hočemo ta protizakoniti, protikulturni in protičloveški ukrep šolskega oblastva postaviti na poseben način na sramotni kamen pred na-

šo javnostjo. Vsa grdoba in ostudnost nekulturne šolske politike napram naši narodni manjšini mora priti na dan in na luč. Oblastnike, ki uvajajo pri nas, prezirajoč najplemenitejša načela civiliziranega sožitja med narodi, najgrše kulturno trpinčenje, kar jih pozna zgodovina civilizacije z njene slabe strani, naj postavimo pred zrcalo, ki so mu sami napravili okvir, da bodo videli v njem svojo pravo podobo.

Kakor smo tudi že poročali, se je vršilo pred dobrim tednom v Padovi zborovanje italijanskega društva za raznarodovanje drugorodcev »Dante Alighieri«. Zborovanje je otvoril v imenu vlade minister za kolonije (!) Federzoni. Imel je daljši otvoritveni govor, v katerem je orisal pomen društva »Dante Alighieri« in cilje, za katerimi ima stremiti v novi dobi, ki je napolnila po koncu vojne. Ministrova izvajanja so tako značilna, so tako zgovorna priča o tako grozni dvojni morali, da bi se je moral sramovati zadnji capin, kaj šele minister, ki nastopa v imenu kralja in vlade in ki je par

Strojne tovarne in livarne.

Popoldne ob 2. uri se je zopet zbralo mogočno število udeležencev 250—350 po številu na obširnem trgu Sv. Jakoba. V prijetnem pogovoru smo kmalu došli v strojno tovarno v Zvonarski ulici. V dveh številnih skupinah smo si ogledali pod strokovnim vodstvom dveh gospodov inženirjev izdelovanje posameznih kovinskih predmetov. V livarni smo si ogledali ulivanje različnih predmetov, a v strugarini pa brušenje in snaženje kovinskih izdelkov. Tovariši iz juga so se čudili in so pripoznali, da se tudi pri nas izdelujejo fini izdelki, ki popolnoma lahko konkurirajo z inozemstvom.

V zvonarni so natančno videli ulivanje zvonov, vseh velikosti. Delavstvo jim je drage volje dalo vse potrebne informacije glede načina in procesa vlivanja. Z vidnim zadovoljstvom so zapustili to tovarno, zopet bogatejši na svojem znanju. Od tod smo po bližnjici skozi bivši »Samassov vrt«, katerega so nam drage volje odprli, odšli po senčnati poti na Ljubljanski grad.

(Dalje prihodnjič.)

stopnje, ko je papir še v balah in tobak v skladišču, pa preko različnih procesov do končne stopnje, ko cigareta popolnoma narejena zapusti stroj ter se sortira v zavitke. Največje občudovanje jim je pa nudil stroj za izdelavo stročnic s svojo fino mehaniko. Ogledovali smo si dalje še izdelavo tobaka v zavojih, dalje izdelavo kartonskih škatelj in končno še ročno izdelavo cigar. Ta stroka se bo pomalem v tej tovarni opustila.

Poslovili smo se od prijaznega delovodje in odšli v

Umetniško razstavo kluba »Mladih«.

Med tem, ko si je muzej in tobačno tovarno ogledalo okroglo 300 nedelegatov, je posetilo to razstavo okroglo 900 tovarišev in tovarišic. Tudi tu so nam g. razlagalci tolmačili različne slike, kipe in silhete najmodernejših naših slikarjev in kiparjev — ekspresionistov. Ne morem se spuščati v oceno posameznih del, samo eno pripomnim, da so udeleženci zapustili razstavo z najrazličnejšimi ugodnimi in neugodnimi čuvstvi, vsi pa zadovoljni, da so videli zopet nekaj posebnega.

L.